

Др Маја Д. Станивуковић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
M.Stanivukovic@pf.uns.ac.rs

ЛИЧНО ИМЕ ДЕТЕТА У СРПСКОМ МЕЂУНАРОДНОМ ПРИВАТНОМ ПРАВУ

Сажетак: У раду су размотрене садашње и будуће норме српског међународног приватног права које се односе на лично име деце. Један од најважнијих проблема када је у питању лично име деце са иностранним елементом јесте како уредити признање имена и презимена деце српског држављанства које је одређено и уписано у матичну књигу у иностранству. Тренутно је на снази једнострана колизиона норма која упућује на примену домаћих принудних прописа (норми нејосредне примене). То значи да важеће српско право не толерише одређивање имена и презимена деце у иностранству по правилима страног права уколико се та правила не уклапају у захтеве Породичног закона. Закон о матичним књигама упућује матичара да при упису личног имена на основу исправа иностраних органа захтева од родитеља да прилаже име деце захтевима наредног права, без обзира на то што ће на тај начин деце бити доведено у ситуацију да у нашој земљи има другачије име него у другој земљи чији је иако држављанин или у којој има редовно боравиште. Нацрт ЗМПП, мада садржи значајне новине, не јужа решење за овај проблем и због тога не успева да прилагоди наше међународно приватно право у области личног имена, захтевима евенуалног будућег чланства у Европској унији, ни успева да оствари циљ међународног приватног права који се састоји у јавној сигурности и заштити легитимних интереса странака, у овом случају наших држављана. Аутор предлаже да се у будући Закон о међународном приватном праву уврсти материјалнојавна норма о признању личног имена деце одређеног у иностранству која ће водити рачуна о интересима домаћих држављана који живе у иностранству да се њихово лично име призна у истом облику у коме је оно одређено у иностранству.

Кључне речи: лично име деце, меродавно право, међународна надлежност.

1. ПРИМЕР И УВОД

Малолетни Димитрије Пажђерски Павловић рођен је у Пољској од оца Душана, држављанина Србије и мајке Евелине Хаћа, држављанке Пољске. Дечак је уписан у матичну књигу рођених у Пољској са тадашњим презименом свога оца. Отац је у то време имао презиме састављено из две речи од којих је презиме Павловић припадало његовој бившој супрузи Весни (после развода од прве супруге, Весне Павловић, није одмах променио презиме тако да је у време Димитријевог рођења носио презиме из свог првог брака). Касније је извршио процедуру промене презимена и сада се презива само Пажђерски. Душан Пажђерски и Евелина Хаћа затражили су савет у вези са презименом њиховог сина Димитрија. Родитељи би желели да се Димитрије презива Пажђерски Хаћа и да се поступак промене презимена обави у Србији.¹

У овом хипотетичком предмету суочавамо се са проблемом признања и истовремено промене презимена малолетног детета које је страни држављанин српског порекла. Поступак признања и промене презимена детета је управни поступак, али ситуација ипак улази у материју међународног приватног права јер се може квалификовати као статусно и породичноправно питање са међународним елементом.² Одабрали смо овај помало неуобичајен пример само као почетну илустрацију за тезу да је за решавање проблема везаних за лично име са међународним елементом колизиони метод недовољан и неподобан да у потпуности оствари циљ међународног приватног права. Одредбе међународног приватног права треба да буду у складу са потребама правне сигурности, заштите легитимних интереса странака и правичности. Тај циљ се може постићи састављањем *мајтеријалноправних*, а не само колизионоправних норми међународног приватног права. Нацрт Закона о међународном приватном праву не садржи комплетна решења. Показаћемо да ни његовим доношењем многи проблеми са личним именом детета наших држављана у иностранству не би били решени, нити би наше право било усклађено са правом Европске уније, што је био циљ Радне групе Министарства правде за састављање Нацрта ЗМПП.

Могло се већ на почетку овог рада поставити питање: да ли је лично име јавноправна или приватноправна материја? Које је лично име важно? На првом месту, лично име је битан елемент статуса појединца, јер је основ идентитета.³ Затим презиме је значајно за породицу јер одређује, у нашем правном систему и систему многих других европских земаља, припадност

---

¹ Изводи из репортаже Хане Дунђеров и Весне Торовић, Кумовала бившем супрузу, Блиц, субота 25. август 2007. године.

² Видети члан 1 Закона о решавању сукоба закона (Службени лист СФРЈ бр. 43 од 23. јула 1982, 72 од 3. децембра 1982, и „Службени лист СРЈ“, број 46 од 4. октобра 1996).

³ Суд ЕУ, предмет C-208/09 *Honka Sayn-Wittgenstein v. Landeshauptmann von Wien*.

породици и везу са једним делом родбине. Презиме се најчешће добија преношењем са генерације очева или мајки на генерацију синова и кћери (патронимик и матронимик), а тако се преноси и на будуће нараштаје.⁴ На тај начин презиме обезбеђује континуитет породичног стабла.⁵ Држава помоћу имена идентификује грађане и врши попис својих пореских обвезника и гласача, деце дорасле за школске обавезе и момака и девојака зрелих за регрутацију. Име је такође спољни знак воље појединца да се интегрише у одређену друштвену средину и интереса друштва да до такве интеграције дође.⁶ На пример, писање личног имена ћирилицом, по правилима српског језика (фонетска транскрипција),⁷ представља начин да се странац боље прилагоди животу у Србији, а писање имена латиницом и брисање дијакритичког знака са сопственог презимена⁸ јесте начин на који многи наши грађани изражавају жељу да се интегришу у средину западних земаља у које су се иселили. Закључујемо да су код личног имена у игри интереси појединца, породице, државе и целог друштва. Због тога је оно предмет породичног, управног, уставног и међународног приватног права.

Напоменућемо да се тензија између јавног и приватног код личног имена изражава највише у облику сукоба између интереса и права појединаца да слободно бира и мења своје име с једне стране и интереса државе да име буде стабилно, непромењиво и одређено на једнообразан начин, с друге стране.

Право на име је и људско право.⁹ Као део права на поштовање приватног и породичног живота заштићено је чланом 8 Европске конвенције о људским правима.¹⁰

Без обзира на изложено, приватноправни аспекти имена су довољно изражени да би се, у случају да се појави инострани елемент, оправдало регулисање ове материје нормама и методама међународног приватног права,

⁴ Мишљење општег правобраниоца Џекобса објављено 22. маја 2003. године у предмету C-148/02 *Carlos Garcia Avello v. État belge*.

⁵ У неким нашим крајевима име је такође део породичне традиције, па се нарочито мушка имена наслеђују од дедова и вишеструко се понављају у породичном стаблу.

⁶ Matthias Lehmann, *What's in a Name? Grunkin-Paul and Beyond*, Yearbook of Private International Law, Volume 10 (2008), 136-137.

⁷ Закон о матичним књигама („Службени гласник РС“, бр. 20/2009 и 145/2014), члан 17, став 2.

⁸ Променом писања, мењају и изговор свога презимена и идентит, јер се у тој земљи више не презивају на „ић“ него на „ик“

⁹ Устав Србије уређује ово право у оквиру члана 38 (Право на правну личност): Избор и коришћење личног имена и имена своје деце слободни су. Вид. Олга Цвејић-Јанчић, *Права детета према праву Србије – хармонизација са европским и међународним конвенцијама*, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, 2008, бр. 1-2, стр. 145-166.

¹⁰ European Court of Human Rights, *Burghartz v. Switzerland*, Decision of 22 February 1994, Series A No. 280-B, пасус 24; *Guillot v. France*, 1996-V, 1593, пасус 21.

уз прихватање чињенице да се те норме морају уклопити у општи контекст управног права у коме се одлучује о личном имену.

У упоредном породичном праву постоје значајне разлике у начину одређивања имена и презимена детета. Велике су и разлике између правних система у околностима на основу којих допуштају једном лицу да стекне или користи друго име и презиме, уместо оног које му је првобитно одређено и наведено у матичној књизи рођених.¹¹ Због тога правила о међународној надлежности и меродавном праву појединих држава могу имати суштински утицај на крајњи исход управног или судског поступка у коме се решава о личном имену детета.

2. ПРАВНЕ КАТЕГОРИЈЕ

Са становишта модерног међународног приватног права, правни однос је потребно разделити на правне категорије да би се сваки његов аспект могао регулисати на одговарајући начин нормама о међународној надлежности и колизионим нормама. У Закону о решавању сукоба закона („ЗРСЗ“)¹² није предвиђена посебна правна категорија „лично име“, па ни посебне норме посвећене одређивању међународне надлежности и меродавног права за лично име. Ова празнина попуњена је у Нацрту закона о међународном приватном праву („Нацрт ЗМПП“).¹³ Подела личног имена на правне категорије иницијално усвојена у Породичном закону¹⁴ и Закону о матичним књигама,¹⁵ прихваћена је и делимично модификована, и то на следећи начин:

- одређивање/упис личног имена (члан 58 Нацрта ЗМПП)
- промена личног имена (чл. 59 и 60 Нацрта ЗМПП)
  - зависно од промене брачног или породичног статуса
  - независно од промене брачног или породичног статуса
- признање личног имена (одређеног у иностранству) (члан 61 Нацрта ЗМПП)

О одређивању личног имена говоримо када се детету први пут одређује име и презиме, обично непосредно после рођења. У свим осталим случајевима, реч је било о *промени* било о *признању* личног имена детета. До *промене*

¹¹ Вид. Мишљење општег правобраниоца Цекобса објављено 22. маја 2003. године у предмету С-148/02 *Carlos Garcia Avello v. État belge*, пасуси 10-21, у коме се може наћи више информација о упоредноправним разликама у начину одређивања презимена детета.

¹² Вид. фусноту 2.

¹³ Нацрт Закона о међународном приватном праву (у даљем тексту Нацрт ЗМПП), јун 2014, доступан на сајту Министарства правде Републике Србије, <http://www.mpravde.gov.rs/sekcija/53/radne-verzije-prpisa.php>

¹⁴ Породични закон, („Сл. гласник РС“, бр. 18/2005).

¹⁵ Вид. фусноту 7.

презимена долази, на пример, услед успешног оспоравања или утврђивања материнства односно очинства, признања ванбрачног очинства и заснивања или поништаја усвојења. Осим тога, до промене презимена (а такође и имена) може у неким земаљама доћи вољом родитеља или самог детета ако је достигло одређени узраст.¹⁶ Такође, у стварима са иностраним елементом учестано се јавља и питање *признања* имена и презимена одређеног по правилима страног права. Различити начини на које се у упоредном праву уређује лично име детета и посебно ограничења која се појављују приликом одређивања и промене презимена, могу довести до тога да се име и презиме детета одређено по страном праву знатно разликује од онога што би појединци могли одабрати у домаћем праву.

У ситуацији када у домаћем међународном приватном праву нема колизионих норми посвећених личном имену, може се при одлучивању о питањима личног имена детета јавити дилема око шире *квалификације*: да ли питање треба подвести под колизиону норму која регулише породичне односе родитеља и детета, усвојоца и усвојеника, старатеља и штићеника или под колизиону норму која уређује статусна питања појединца или пак третирати као правну празнину. У земљама романског правног система (Италији, Француској Грчкој), даје се предност квалификацији у оквиру породичног односа,¹⁷ што је утицало и на нашу доктрину. Постоји сагласност у доктрини да одређивање личног имена детета треба квалификовати као питање односа родитеља и деце, а ако дете нема родитеље, као питање старатељства. Сходно таквој квалификацији, на одређивање личног имена детета примењује се право меродавно на основу члана 40 ЗРСЗ који уређује односе између родитеља и деце или право меродавно на основу чл. 15 ЗРСЗ који уређује односе између старатеља и штићеника.¹⁸ Меродавно право за промене личног имена детета до којих може доћи услед усвојења и признања, утврђивања или оспоравања очинства или материнства такође се одређују помоћу колизионих норми намењених за ова шира питања. У првом случају, промена презимена спада у дејства усвојења, у другом на промену презимена примењује

¹⁶ У пракси је чешћа промена *презимена* него промена *имена* детета. Мирко Живковић, Лично име у међународном приватном праву и решења у Нацрту новог ЗМПП Републике Србије (1 део), Зборник радова Правног факултета у Нишу, 2014, 86.

¹⁷ Kathrin Kroll-Ludwigs, Names of individuals, *Encyclopaedia of Private International Law*, Edward Elgar Publishing, 2017, 3340.

¹⁸ Вид. Михајло Дика, Гашо Кнежевић, Срђан Стојановић, Коментар Закона о међународном приватном и процесном праву – Закон о решавању сукоба закона са прописима других земаља у одређеним односима, Београд 1991, 134 (пасус 1); Тибор Варади, Бернадет Бордаш, Гашо Кнежевић, Владимир Павић, Међународно приватно право, Београд 2016, 320; Маја Станивуковић, Петар Ђундић, Међународно приватно право, посебни део, Нови Сад, 2015, пасуси 1. 52 и 1. 54. Конвенција о надлежности, меродавном праву, признању и извршењу одлуке и сарадњи у материји родитељске одговорности и мера за заштиту деце искључује лично име детета из поља примене (члан 4, тачка в).

се право које регулише односе између родитеља и деце. У Нацрту ЗМПП, питање личног имена је издвојено и подељено на више правних категорија, па се у будућности надлежни орган може запитати да ли постављено питање треба класификовати као одређивање, као промену или пак као признање личног имена.

3. ТАЧКЕ ВЕЗИВАЊА

Тачке везивања које законодавци у упоредном праву најчешће користе за установљавање своје надлежности и за одређивање меродавног права су држављанство детета, држављанство родитеља, пребивалиште или редовно боравиште детета, пребивалиште или редовно боравиште родитеља,¹⁹ аутономија воље итд.²⁰ Понекад се после установљавања надлежности као меродавно одређује домаће право.²¹ За држављанство се опредељују државе које сматрају да је то најближа веза између једног лица и државе, да она обезбеђује стабилност правног режима и правну сигурност (државе Бенелукса, Немачка, Аустрија, Шпанија). За редовно боравиште и домаће право опредељују се државе које сматрају да је лице најтешње повезано са земљом у којој живи и да примена домаћег права обезбеђује најбржу интеграцију тог лица у друштво (Швајцарска, Скандинавске земље).²² Избор меродавног права ретко се даје странкама у овој области у упоредном праву и тада је ограничен на неколико најближих права (право држављанства, право сталног или редовног боравишта).²³

Последица разлика у колизионим нормама и разлика у супстанцијалном праву јесте да једно лице може имати различита лична имена у различитим државама.²⁴

4. КАКО РЕШИТИ ПРЕДМЕТ ДИМИТРИЈЕ ПАЖЋЕРСКИ ПАВЛОВИЋ

Подсетимо се да родитељи желе да дете носи презиме Пажћерски Хаћа. Инострани елемент који се појављује у овом предмету је редовно боравиште

---

¹⁹ Осим овог термина, у нашој литератури се користи и термин „уобичајено боравиште“.

²⁰ Вид. као пример комбинације ових тачака везивања немачки Закон о међународном приватном праву, односно Увод у Грађански законик од 21. септембра 1994. године, члан 10 (Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche, BGBl. I 2494).

²¹ Вид. опширније, М. Живковић, 92. На пример, Данска и Финска примењују сопствено право на лица која имају пребивалиште на њиховој територији.

²² К. Kroll-Ludwigs, 3340.

²³ Ограничен избор пружају међународно приватно право Немачке, Финске, Шпаније и Швајцарске. Ibidem, 3341.

²⁴ М. Lehmann, 136-137.

странака у Пољској и пољско држављанство мајке и детета. Дечак може да буде уписан у матичне књиге као домаћи држављанин ако отац то затражи.²⁵ После тога, дечак ће за наше органе постати искључиво домаћи држављанин²⁶ и сматраће се да је домаћи држављанин од рођења.²⁷ Треба посебно имати у виду да се захтев оца за стицање држављанства детета пореклом подноси надлежном органу управе који при упису поред држављанства истовремено треба да упише и лично име детета.²⁸

Орган управе који решава о захтеву има пред собом задатак да реши неколико питања међународног приватног права: да ли је међународно надлежан да решава о признању и промени презимена детета у случају са иностраним елементом, ако је надлежан, да ли се може признати презиме додељено детету у иностранству (Пажђерски Павловић) и на крају, да одреди које право се примењује на промену презимена по жељи родитеља (Пажђерски Хаћа).

Као што је речено, Закон о решавању сукоба закона не садржи одредбе о међународној надлежности органа управе за решавање о признању личног имена детета. Неке одредбе налазимо у Закону о матичним књигама. Седмо поглавље закона, насловљено „Упис у матичне књиге на основу исправа иностраних органа“, предвиђа да се чињеница рођења држављанина Републике Србије ван њене територије уписује у матичне књиге које се воде у дипломатско-конзуларном представништву наше земље, а ако нису тамо уписане, уписују се у матичне књиге које се воде „по овом закону“.²⁹ Пријава се може поднети дипломатско-конзуларном представништву или непосредно органу који је надлежан на основу члана 6, ст. 2 и 4 овог закона (градској управи града Београда).³⁰ У матичну књигу рођених уписују се: подаци о рођењу, и то: име и презиме детета; скраћено лично име; пол детета; дан, месец, година и час рођења; место и општина рођења, а ако је дете рођено у иностранству и назив државе рођења; јединствени матични број грађана и држављанство детета.³¹ Упис чињеница које су набројане врши се на основу извода из матичне књиге иностраног органа ако међународни уговор не предвиђа друкчије. У случају да се не може прибавити извод из матичне књиге иностраног органа, упис се врши на основу одлуке надлежног суда.³²

²⁵ Закон о држављанству Републике Србије („Службени гласник РС“, бр. 135/2004 и 90/2007), члан 9, став 1.

²⁶ Закон о решавању сукоба закона, члан 11, став 1, Закон о држављанству Републике Србије, члан 5.

²⁷ Закон о држављанству Републике Србије, члан 12.

²⁸ Закон о матичним књигама, члан 45, став 1, тачка 1 и члан 76, Закон о држављанству Републике Србије, члан 48.

²⁹ Закон о матичним књигама, члан 76, став 1.

³⁰ Закон о матичним књигама, члан 76, став 2.

³¹ Закон о матичним књигама, члан 45, став 1, тачка 1.

³² Закон о матичним књигама, члан 76, став 3 и 4.

При том, као што смо рекли, име детета српског држављанства уписано у извод матичне књиге иностраног органа према правилима језика и писма државе издавања, уписује се у домаће матичне књиге у складу са правилима српског језика и ћириличног писма.³³ Ове одредбе треба посматрати као одредбе о међународној надлежности домаћих органа управе да решавају о упису и признању личног имена домаћег држављанина одређеног у иностранству, по правилима страног права. Закон додатно садржи једну норму која је изузетно богата значењем. То је члан 78 Закона о матичним књигама који у правом ставу обједињује у себи три врсте норми: скривену норму о међународној надлежности, скривену норму о меродавном праву и материјалноправну норму међународног приватног права. Навешћемо ту одредбу у целости:

„Ако лично име детета уписано у инострани извод из матичне књиге рођених није одређено у складу с домаћим прописима о личном имену, матичар ће затражити од родитеља да га одреде у складу са законом којим се уређује лично име.“³⁴

Скривена норма о међународној надлежности садржана у овој одредби гласи да је орган управе Републике Србије надлежан да решава о промени личног имена детета ако је дете домаћи држављанин и ако се о промени личног имена решава у поступку уписа у матичне књиге на основу исправа иностраних органа.

Скривена колизиона норма је једнострана и гласи: на одређивање личног имена детета које је српски држављанин примењују се домаћи прописи (одредбе закона Републике Србије којим се уређује лично име).

Материјалноправна норма међународног приватног права гласи: у случају да лично име детета у иностранству није одређено у складу са правом Републике Србије, матичар није дужан да га призна. Уместо тога, дужан је да од родитеља захтева да одреде лично име у складу са правом Републике Србије.

Законодавац у овој норми није навео какве су последице ако родитељи одбију да одреде лично име детета у складу са правом Републике Србије. Одговор се можда налази у сходној примени одредаба Породичног закона које у сличним ситуацијама преносе овлашћење за одређивање имена са родитеља на орган старатељства.³⁵ Није искључена ни могућност да ће матичар

---

³³ Закон о матичним књигама, члан 17, став 2.

³⁴ Закон о матичним књигама, члан 78, став 1.

³⁵ Породични закон, члан 344, став 4: „Име детета одређује орган старатељства ако родитељи нису живи, ако нису познати, ако у законом одређеном року нису одредили име детету, ако не могу да постигну споразум о имену детета, односно ако су одредили погрдно име, име којим се вређа морал или име које је у супротности са обичајима и схватањима средине.“ и члан 345, став 3: „Презиме детета одређује орган старатељства ако родитељи нису живи, ако нису познати, односно ако не могу да постигну споразум о презимену детета.“

у поступку уписа измењивати од родитеља да промене своје или име детета по његом налогу и против своје воље.³⁶

На крају треба напоменути да се помоћу члана 78 и његове једностране колизионе норме одређена правила Породичног закона уздижу на ниво принудних прописа које имају предност у односу на иначе меродавно право.³⁷ Једнострана колизиона норма из члана 78 упућује орган да примени домаћу императивну норму на дефинисану ситуацију, без обзира на то које је право меродавно.

Ако упоредимо изложена решења са Нацртом Закона о међународном приватном праву уочићемо извесне разлике које ипак битно не утичу на решавање предмета Пажђерски Павловић. Нацрт ЗМПП садржи прво одредбу о надлежности (члан 57, став 1), која предвиђа надлежност органа Републике Србије за *уџис* личног имена детета ако је дете рођено или нађено на територији РС, ако је један од родитеља држављанин РС у тренутку покретања поступка или ако је дете рођено у превозном средству, а путовање мајке се завршило у Републици Србији. Будући да је Димитријев отац држављанин Србије, српски матичар је и по новим нормама надлежан за упис личног имена у матичну књигу. То је иста међународна надлежност која је и сада предвиђена Законом о матичним књигама, с тим што је по управно-правном пропису предуслов за њено коришћење да је родитељ пријавио дете код надлежног дипломатско-конзуларног представништва као држављанина Републике Србије и поднео захтев за упис детета у евиденцију држављана надлежном органу у Републици Србији.³⁸

Даље, према истом члану Нацрта ЗМПП (члан 57, став 2), орган Републике Србије надлежан је да одлучи о захтеву родитеља за промену личног имена детета независно од промена његовог породичног статуса ако је дете држављанин Републике Србије или је рођено у Републици Србији и има редовно боравиште у Републици Србији у тренутку подношења захтева. Према томе, у тренутку када Димитрије постане домаћи држављанин, домаћи орган постаје надлежан за одлучивање о промени презимена по Нацрту ЗМПП. Тренутно је за то надлежан само условно, према члану 78, став 1 Закона о матичним књигама. Наиме, када је дете домаћег држављанства уписано у матичну књигу у иностранству, на основу те одредбе постоји могућност промене имена детета у току уписа у домаћу матичну књигу. То се у самој

³⁶ Вид. пример који наводи Sanja Marjanović, *Personal Name in Serbian Family Law and Private International Law de lege lata and de lege ferenda*, 4th Balkan Conference, conference proceedings: Personal Name in Internal Law and Private International Law (edited by Mirko Živković), Niš, Faculty of Law, University of Niš 2016, 105. Вид. даље на стр. 37-38 овог рада.

³⁷ У нашој теорији такве норме се понекад називају „нормама непосредне примене“.

Вид. Т. Варади, Б. Бордаш, Г. Кнежевић, В. Павић, 164-174.

³⁸ Закон о држављанству Републике Србије, чл. 9, став 1.

одредби назива одређивањем личног имена, али суштински, реч је о промени личног имена, јер је лично име већ одређено у иностранству.

На крају долазимо до одредаба о меродавном праву које предвиђају да је за *одређивање* личног имена детета меродавно, према избору родитеља, право државе чији је дете држављанин у тренутку покретања поступка за упис личног имена или право Републике Србије (члан 58, став 1 Нацрта ЗМПП). За *промену* личног имена детета, слично томе, меродавно је, према избору родитеља, право државе чији је дете држављанин у тренутку подношења захтева за промену или право Републике Србије (члан 58, став 3 Нацрта ЗМПП). У случају да је за одређивање или промену личног имена детета меродавно право његовог држављанства, а дете има два или више држављанстава, родитељи, односно орган старатељства могу изабрати право било које од ових држава. То значи да се не примењује правило по коме се лице које има домаће држављанство и држављанство неке друге државе сматра искључиво домаћим држављанином.³⁹ У конкретном случају, на одређивање и промену Димитријевог презимена по новим нормама може се применити српско или пољско право, према избору родитеља. Несумњиво, двострана колизиона норма из Нацрта је флексибилнија него једнострана колизиона норма из Закона о матичним књигама (члан 78, ст 1) која захтева примену домаћег права на лично име домаћег држављанина. Међутим, прави проблем за породицу Пажђерски Хаћа није у томе да ли ће се применити српско или пољско право, већ у томе што ниједно од ових супстанцијалних права не допушта промену презимена детета у овој ситуацији, односно на основу воље родитеља. Наиме, Породични закон Србије допушта промену презимена детета само у случају утврђивања очинства, или материнства, усвојења или престанка усвојења поништењем.⁴⁰ Пољско право је једнако рестриktivно.⁴¹ Ипак, сматрамо да ће матичар у овом случају моћи да изађе у сусрет захтеву родитеља, и то с позивом управо на важећи члан 78 ст. 1 Закона о

---

³⁹ Нацрт закона о међународном приватном праву, члан 8, ставови 2 и 3. Вид. исто решење сукоба држављанстава у члану 10, став 3, т. 1 немачког ЕГБГ.

⁴⁰ Породични закон, члан 349.

⁴¹ Нисмо се бавили детаљним проучавањем пољског права о овом питању, већ смо закључке изводили на основу информација доступних на интернету. Према пољском закону који датира још из 1956. године, о захтевима за промену презимена одлучује надлежни орган који ће то одобрити ако постоје важни разлози за промену, као што су следећи: да је првобитно презиме недостојно или непријатно, да нема пољски облик или да личи на име неког лица. Када оба родитеља промене презиме, та промена се аутоматски примењује и на малолетно лице. Ако само један од родитеља промени презиме, потребна је сагласност другог родитеља да би се и презиме детета сходно променило. Међутим, није јасно да ли у тој ситуацији презиме детета може да се промени само тако што ће се прилагодити новом презимену дотичног родитеља или може да се промени и комбиновањем презимена оба родитеља, што није био почетни избор родитеља приликом одређивања личног имена. Ако родитељи нису у браку, дете не може носити презиме оба родитеља.

матичним књигама који налаже матичару да захтева од родитеља да приликом уписа личног имена домаћег држављанина ускладе име са законом којим се одређује лично име. У конкретном случају, будући да отац сада више нема презиме „Пажђерски Павловић“ (јер га је у међувремену, од рођења детета променио у презиме „Пажђерски“), матичар ће затражити од родитеља да одреде/промене име детета тако да оно одговара принудним одредбама домаћег права. Према тим одредбама презиме детета одређује се према презимену једног или оба родитеља. У овом случају презиме „Пажђерски Хаћа“ одговара презимену оба родитеља те је у складу са том принудном одредбом, за разлику од презимена „Пажђерски Павловић“ које је уписано у матичну књигу у земљи његовог рођења, али га ниједан од родитеља (више) не носи. Сходно томе, захтев породице ће у овом случају бити остварен, презиме ће бити уписано у књигу према њиховој жељи, односно матичар ће од њих затражити да презиме одреде управо на начин како су и желели. Међутим, скептик може поставити питање да ли услед овог срећног компромиса трпи правна сигурност, јер ће дете и даље у Пољској, држави свог држављанства и редовног боравишта, бити уписано са презименом Пажђерски Павловић, док ће у својој другој домовини, Србији, бити уписано са презименом Пажђерски Хаћа.

Случајеви ове врсте појавили су се пред Судом Европске уније и изазвали су велику пометњу у традиционалним схватањима личног имена у упоредном породичном, управном и међународном приватном праву. Посветићемо извесну пажњу тим примерима, да бисмо испитали како би се важеће норме домаћег права и норме Нацрта ЗМПП показале у тим ситуацијама, када би се иста питања која су се појавила пред органима држава чланица Уније, поставила пред домаћим органима.

5. ПРОМЕНА ЛИЧНОГ ИМЕНА ДЕТЕТА КОЈЕ ЈЕ ДРЖАВЉАНИН ВИШЕ ДРЖАВА

Чињенично стање које је претходило одлуци Суда Европске уније („Суд уније“) у предмету Гарсија Абељо⁴² већ је на више места приказано у домаћој литератури.⁴³ Укратко ћемо поновити, држављанин Шпаније и држављанка

⁴² Предмет C-148/02 *Carlos Garcia Avello v. État belge*, пресуда од 2. октобра 2003.

⁴³ Маја Станивуковић, Српско међународно приватно право у времену транзиције: промењен значај држављанства и пребивалишта, Држављанство и међународно приватно право, Хашке конвенције: зборник радова, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2007, стр. 60-61; Бернадет Бордаш, Двојно држављанство у контексту права Европске уније, Хармонизација српског и мађарског права са правом Европске уније: тематски зборник, књига IV, Правни факултет у Новом Саду, Нови Сад 2016, стр. 222-224; Јелена Беловић,

Белгије добили су двоје деце, Есмалду и Дијега, рођене у Белгији. Деца су уписана у белгијске матичне књиге са презименом оца: „Гарсија Абељо“ (*Garcia Avello*). Мајка се презивала „Вебер“ (*Weber*). Такође су уписана у шпанском конзулату у Бриселу са презименом одређеним на шпански начин: „Гарсија Вебер“. Шпански начин одређивања презимена подразумева да дете добија презиме које се састоји од првог дела презимена оца и првог дела презимена мајке. После неколико година, родитељи су поднели захтев за промену презимена деце надлежном белгијском органу. Деца су била двојни држављани – држављани Белгије и Шпаније. У Белгији се на промену личног имена примењује право држављанства. У случају да лице има два држављанства од којег је једно белгијско, сматра се да је (само) држављанин Белгије.⁴⁴ Исту такву норму садржи и шпанско право, а она потиче из члана 3 Хашке конвенције о регулисању извесних питања сукоба закона о држављанству⁴⁵ који предвиђа: „Под резервом одредаба ове конвенције, свака од држава чије држављанство има једно лице које има два или више држављанстава, може сматрати то лице сопственим држављанином.“ Треба истаћи да је конвенцијска норма пермисивна, док су колизионе норме о сукобу држављанстава у националним правима као што су белгијско, шпанско и српско, императивне. Другим речима, ексклузивност домаћег држављанства је обавезна за орган који решава о правима појединца.

У образложењу захтева који су поднели родитељи Дијега и Есмалде наведено је неколико разлога за промену презимена: шпански систем презимена дубоко је укоренен у шпанском праву, традицији и обичајима са којима деца осећају јачу везу него са правом Белгије. У том систему, ако би деца носила презиме Гарсија Абељо, могло би се помислити да су брат и сестра свог оца. Ако би имала само презиме оца, деца би у потпуности била лишена везе са својом мајком по презимену. На крају, резултат промене би био да деца могу да носе исто презиме у Белгији као и у Шпанији. Пошто је прво понудило да деца носе само презиме Гарсија, што су родитељи одбили, белгијско Министарство правде уручило је родитељима депешу следеће садржине: „Влада сматра да не постоје довољни разлози да се његовом величанству, Краљу Белгије, предложи да вам одобри привилегију да промените презиме деце у „Гарсија Вебер.“ Сваки захтев да се презимену оца

Меродавно право за лично име – дискриминација на основу држављанства, Правни систем и заштита од дискриминације: зборник радова, св. 1, 2015, стр. 227-236.

⁴⁴ После одлуке Суда ЕУ у наведеном предмету, белгијске норме о сукобу држављанства су донекле кориговане када је у питању признање промене презимена лица које је држављанин Белгије и држављанин неке друге државе чланице ЕУ. Вид. члан 39 белгијског ЗМПП.

⁴⁵ *Convention on Certain Questions relating to the Conflict of Nationality Laws*, 12 April 1930, 179 L. N. T. S. 89 (LoN-4137) (entered into force 1 July 1937).

<https://treaties.un.org/Pages/showDetails.aspx?objid=0800000280046354>

дода презиме мајке, редовно се одбија када је у питању презиме деце, јер у Белгији, деца носе презиме свога оца.“ У управном спору који су родитељи покренули против ове одлуке, белгијски суд се обратио Суду уније за мишљење о претходном питању да ли је оваква пракса органа управе у складу са правом Уније, а посебно са забраном дискриминације по основу држављанства и слободом кретања и боравка држављана Уније које су гарантоване оснивачким уговорима.⁴⁶ Суд уније је одлучио да белгијски органи немају право да одбију захтев за промену презимена поднет у име малолетне деце која поред држављанства Белгије имају и држављанство друге државе чланице уколико је сврха захтева да се омогући деци да носе презиме које им припада по праву и обичајима друге државе чланице. Реч је о дискриминацији: лица која имају двојно држављанство третирају се на исти начин као лица која имају само белгијско држављанство. Међутим, та лица нису у истој ситуацији. Двојни држављани имају различита презимена у два национална система права. Одбијањем захтева за промену за њих могу настати велике приватне и професионалне тешкоће. Као такве тешкоће, Суд је посебно истакао немогућност коришћења идентификационих исправа и диплома стечених у једној земљи чланици Уније у другој земљи чланици.⁴⁷ Овом одлуком у Европској унији је доведено у питање традиционално правило међународног приватног права о занемаривању другог држављанства домаћих држављана. Према мишљењу општег правобраниоца, игнорисање другог држављанства је погрешно: не може се прихватити да једно држављанство потпуно засењује друго.⁴⁸

Намеће се питање да ли би по нашем праву деца рођена у Србији у аналогном случају могла да добију презиме Гарсија Петровић (ако се мајка презива Петровић, а отац Гарсија Абељо)? Родитељи по нашем праву нису потпуно слободни у избору личног имена своје деце. Члан 345 Породичног закона их ограничава двема императивним нормама: прво, презиме се одређује према презимену једног или оба родитеља и друго, они не могу заједничкој деци одредити различита презимена.⁴⁹ Будући да презиме „Гарсија Петровић“ није презиме ни оца ни мајке, усудићемо се да претпоставимо да би и домаћи матичар следећи налог законодавца, одбио да упише то презиме при рођењу јер није у складу са домаћим законом. У случају да је презиме прво, при рођењу,

⁴⁶ Предмет C-148/02 *Carlos Garcia Avello v. État belge*, пресуда од 2. октобра 2003, пасуси 13–19.

⁴⁷ Предмет C-148/02 *Carlos Garcia Avello v. État belge*, пресуда од 2. октобра 2003, пасус 36.

⁴⁸ Предмет C-148/02 *Carlos Garcia Avello v. État belge*, пресуда од 2. октобра 2003, пасус 52.

⁴⁹ Породични закон, члан 345, став 1 и став 2. Даље ограничење садржи члан 343 о скраћеном личном имену који одређује да је лице чије име или презиме, односно и име и презиме, садржи више од три речи дужно да се у правном саобраћају служи скраћеним личним именом.

уписано у наше књиге као „Гарсија Абељо“, а у шпанске књиге као „Гарсија Петровић“, па се тек касније пред нашим органом тражи промена презимена односно усклађивање са његовом шпанском формом, још је лакше погодити да наш орган то не би дозволио, јер члан 349 Породичног закона не предвиђа промену презимена по вољи и жељи родитеља.

У Нацрту ЗМПП, користи се колизионоправни метод како би се омогућило надлежном органу управе да уважи решење шпанског права, како када је у питању одређивање презимена, тако и његова промена. У оба случаја, поред српског права, може бити меродавно и право Шпаније (право другог држављанства детета), а правило о искључивости домаћег држављанства се не примењује.⁵⁰ Применом наведених колизионих норми и меродавног шпанског права, родитељи би могли да при упису рођења детета у домаћу матичну књигу одреде детету презиме Гарсија Петровић с позивом на шпанско право. Међутим, ако је дете првобитно уписано у нашу матичну књигу са презименом Гарсија Абељо, као деца у белгијском случају, није уопште сигурно да би алтернатива примена српског и шпанског права на основу члана 58 ЗМПП, довела до жељеног резултата, тј. до остваривања могућности за промену презимена. То би зависило од разлога које шпанско право предвиђа за промену презимена детета, који могу бити исто тако ограничени као и разлози из члана 349 нашег Породичног закона. Шта ако су и по шпанском праву једино усвојење и утврђивање очинства валидни разлози за промену презимена детета? Наведена колизиона норма би морала да се допуни материјалноправном нормом међународног приватног права која би гласила: „Поред разлога предвиђених у меродавном праву, промена личног имена детета може се извршити и да би се лично име детета ускладило са једним од наведених права. Све и да шпанско право предвиђа могућност промене презимена због тога што није одређено у складу са шпанским правом“, остаје дилема да ли је најпогодније решење да се матичар и други надлежни орган упуту да може, према избору родитеља, да примени шпанско право при упису и одлучивању о промени презимена детета које је и домаћи држављанин. С обзиром на садашње стање у домаћим органима управе, чини се да је илузорно очекивати да се матичар при упису презимена упушта у сложен поступак утврђивања садржине страног права и његове примене. Зар не би било боље и једноставније предвидети супстанцијалну норму о признању презимена детета које поред домаћег држављанства има и држављанство неке друге земље када је то презиме одређено у иностранству по правилима страног права? „Презиме одређено у иностранству“ укључује и ситуацију када је презиме уписано у књиге страног дипломатско-конзуларног представништва у нашој земљи, као што је то био случај у предмету Гарсија Абељо. На пример,

---

⁵⁰ Вид. поново члан 58, ст. 1, 3 и 4 Нацрта ЗМПП.

могло би се предвидети следеће: „Ако је лично име детета уписано у иностранни извод из матичне књиге рођених одређено у складу са страним прописима о личном имену, матичар на захтев родитеља уписује лично име у облику у коме је оно одређено или уписано у иностранни извод, ако дете поред држављанства Републике Србије има и држављанство државе у којој је уписано. При упису, сходно се примењују одредбе закона о упису личног имена страног држављанина.⁵¹“ Оваква материјалноправна норма о признању страног личног имена искључила би примену једностране колизионе норме из члана 78 Закона о матичним књигама на децу која поред српског имају и друго држављанство.

6. ПРИЗНАЊЕ ЛИЧНОГ ИМЕНА ДЕТЕТА ОДРЕЂЕНОГ ПО СТРАНОМ ПРАВУ – ПРЕДМЕТ ЈАНАТОУ И ГРУНКИН-ПАУЛ

Потреба за признавањем личног имена одређеног по страном праву јавља се не само када је дете рођено на нашој територији држављанин домаће и неке стране државе као што је то био случај у предмету Гарсија Абељо, него и у случају када је дете рођено у иностранству и уписано у стране матичне књиге, или када је у иностранству извршена промена првобитно уписаног личног имена детета домаћег држављанства.

Један овакав случај везан за Грчку помиње се у домаћој литератури.⁵² Грчка презимена су обично патронимици као што је најчешће случај и код нас. Међутим, женски облик грчких презимена разликује се од мушког облика. Презиме детета женског пола одређује се као генитив очевог презимена (слично поступају Македонци, Бугари и Руси). На пример ћерку г. Јанатоса назваћемо Елена Јанатоу. Године 2015, матичар у Нишу је затражио од мајке, српске држављанке да промени презиме које је стекла склапањем брака са грчким држављанином, како би ћерка могла да стекне српско држављанство. Брак је склопљен у Нишу. Мајка је при склапању брака додала презиме свога мужа (Јанатос)⁵³ свом девојачком презимену у складу са српским Породичним законом. Да је презиме одређено по грчком праву, мајка би имала само презиме Јанатоу. Ћерка је рођена у Грчкој, месту редовног боравишта породице и добила је презиме по правилима грчког права, као женски облик очевог

⁵¹ Мисли се на одредбе члана 17, став 3 Закона о матичним књигама: „Лично име страног држављанина, поред уписа на српском језику, ћириличким писмом, уписује се у матичну књигу венчаних, односно матичну књигу умрлих и према правилима језика и писма државе чији је држављанин, у облику садржаном у изводу из матичне књиге рођених иностраног органа.“

⁵² S. Marjanović, 106.

⁵³ Презиме странака је овде хипотетички одређено.

презимена (Јанатоу). Девојчица је рођењем стекла и грчко држављанство. Када је мајка поднела захтев за добијање српског држављанства за Елену, матичар је захтевао да мајка промени презиме.⁵⁴ Матичар је у службеној белешци навео да је ова промена била извршена по мајчином захтеву. Циљ промене је био да ћерка и мајка имају исто презиме, да би се испунио захтев принудне норме из члана 345, став 1 Породичног закона. Очигледно је да је из више разлога матичар неправилно поступио дајући упутство мајци да изврши промену сопственог презимена. Не само што је нарушио њено уставно право на слободан избор и коришћење личног имена,⁵⁵ већ је погрешно применио материјално право, будући да је по важећим нормама требало да примени члан 78 и да од мајке тражи да девојчици одреди исто презиме које има један или оба родитеља. Наравно, последица тог захтева би била да девојчица у нашој земљи има једно, а у Грчкој друго презиме, али та непогодност за странке део је важећег правног режима у Србији. Можемо се даље запитати шта ће се десити у следећем кораку, ако девојчица из ове приче касније добије брата, па мајка, држављанка Србије, пожели да и њега упише у књигу држављана. Да ли ће матичар поново тражити од мајке да даје изјаве о промени свог и ћеркиног презимена, како би се испунио захтев Породичног закона да „(2) Родитељи не могу заједничкој деци одредити различита презимена“, јер дечак по грчком праву добија презиме оца⁵⁶?

Ако се исти случај размотри у светлу одредаба Нацрта ЗМПП, констатује се да није предвиђено решење за ову ситуацију. Постоје одредбе о признању *промене* личног имена извршене у иностранству,⁵⁷ али не и одредбе о признању личног имена *одређеног* у иностранству, по правилима страног права. Изненађујућа празнина, с обзиром на чињеницу да је реч о типичној ситуацији, која ће се најчешће јављати пред нашим органима. Међутим, супстанцијална норма међународног приватног права коју смо претходно предложили решава проблем. Ако би та норма била унета у будући ЗМПП, матичар би могао да упише лично име Елене Јанатоу у облику у коме је оно одређено и уписано у Грчкој, јер она поред држављанства Републике Србије има и држављанство Грчке.

---

⁵⁴ Закон о држављанству Републике Србије предвиђа у члану 6: „Пореклом и рођењем на територији Републике Србије држављанство Републике Србије стиче се на основу уписа чињенице држављанства у матичну књигу рођених.“

⁵⁵ Устав, члан 37, став 3.

⁵⁶ Породични закон, члан 345 став 2.

⁵⁷ Нацрт ЗМПП, члан 61, став 2: „2. Промена личног имена држављанина Републике Србије извршена у иностранству независно од промена брачног или породичног статуса признаје се у Републици Србији ако је лице у тренутку промене личног имена имало уобичајено боравиште у трајању од најмање 5 година у држави у којој је промена извршена и ако су испуњени услови које за такву промену предвиђа право Републике Србије.“

У предмету Грункин-Паул (*Grunkin-Paul*),⁵⁸ Суд уније поново је одлучивао о праву детета на лично име. Малолетни Леонард Матијас (*Leonhard Matthias*), син Штефана Грункина (*Stefan Grunkin*) и Доротеје Паул (*Dorothee Paul*), рођен је у Данској где су његови родитељи имали заједничко пребивалиште. Родитељи су немачки држављани, исто као и Леонард. Према данским колизионим нормама, за сва питања личног статуса, укључујући и лично име, меродавно је право пребивалишта лица о чијем статусу је реч. Када је пребивалиште лица у време рођења у Данској, примењује се данско право. По данском праву, ако родитељи користе исто презиме, то презиме даје се и детету. Уколико не користе исто презиме, родитељи могу изабрати једно од својих презимена. Такође, могу се одредити да детету дају презиме које је састављено из презимена оба родитеља, али само ако се повежу цртицом. Мада је дечак првобитно уписан са презименом Паул, после неколико месеци, родитељи су затражили промену, те је дански надлежни орган издао извод из матичне књиге са презименом „Грункин-Паул“.

Неколико година касније, кад су се родитељи развели, отац се преселио у једно мало место у Немачкој, у близини данске границе. Дечак је живео са мајком, али је редовно посећивао и оца. Отац се обратио немачкој служби матичара са захтевом да упише дечака у немачке матичне књиге са презименом које су му родитељи одабрали. Захтев је одбијен, уз образложење да презиме није у складу са домаћим правом. На основу немачких колизионих норми, о имену лица одлучује се по праву његовог држављанства. Ако родитељи немају исто презиме, немачко материјално право дозвољава избор било очевог, било мајчиног презимена, али не и комбинацију ова два. Ако родитељи не могу да се договоре у року од месец дана од рођења детета, Породични суд одлучује који ће од родитеља имати право да одреди презиме. Ако тај родитељ то право не искористи у року који је суд одредио, дете ће добити презиме тог родитеља. Породични суд се обратио Суду уније са претходним питањем да ли члан 18 Уговора о оснивању ЕЗ (о слободи кретања и боравка држављана Уније) забрањује надлежним органима државе чланице (Немачке) да примене национално право тако што ће одбити да признају презиме детета које је њен држављани исто као и родитељи, ако је презиме одређено и уписано у другој држави чланици у којој је то дете рођено и у којој има пребивалиште од рођења. Одлука Суда уније била је јасна: чак и када дете има само једно држављанство, његова национална држава мора да призна промену личног имена извршену у држави чланици у којој је лице (дете) рођено и има пребивалиште. Суд се поново позвао на велике тешкоће које би дете трпело услед тога што би имало различита презимена

⁵⁸ Предмет *Stefan Grunkin, Dorothee Regina Paul*, C-353/06 Пресуда суда од 14. октобра 2008. године.

у две државе чланице Уније.⁵⁹ Неважно је да ли се до различитих имена долази услед двојног држављанства или услед чињенице да земља у којој је дете рођено примењује домаће право на одређивање личног имена детета страног држављанства које је рођено на њеној територији. Аргумент Немачке да су удвојена презимена забрањена из практичних разлога, да би се ограничила дужина презимена није прихваћен. Немачком законодавцу је било битно да обезбеди да будућа генерација у породици не буде присиљена да одустане од дела породичног презимена. Оно што би једна генерација добила коришћењем слободе да одреди удвојено презиме детету, следећа генерација би губила, јер не би имала могућност да комбинује презимена на исти начин као претходна генерација.⁶⁰ Суд уније је сматрао да је реч о аргументу управно-правне погодности који не може да оправда постављање препреке слободи кретања држављана Уније.⁶¹

Питање је да ли би домаћи органи управе признали промену имена извршену у Данској према којој дете српских држављана носи презиме оба родитеља повезано цртицом у случају када то презиме није заједничко презиме родитеља. Пре пар година Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања послало је мишљење општинским органима управе у коме је наведено да родитељи могу да одреде презиме детету према презимену једног родитеља, а према презимену оба родитеља само уколико родитељи имају иста презимена, а не и у ситуацијама када родитељи имају различита презимена. Овим мишљењем Министарство је у ствари дало своје тумачење члана 345, став 1 Породичног закона.⁶² У вези са тим, повереница за заштиту равноправности препоручила је Министарству да предузме без одлагања, све неопходне радње и мере које ће омогућити да општински и градски органи управе, приликом уписа презимена детета у матичну књигу рођених омогуће упис презимена детета према различитим презименима оца и мајке, уколико родитељи такво презиме одреде и да убудуће води рачуна да у оквиру обављања послова из своје надлежности не врши дискриминацију.⁶³ Наведени предмет није био са иностраним елементом, али наговештава какво би тумачење органи могли прихватити у предметима попут случаја Грункин-Паул.

---

⁵⁹ Предмет *Stefan Grunkin, Dorothee Regina Paul*, C-353/06 Пресуда суда од 14. октобра 2008. године, пасус 23.

⁶⁰ Предмет *Stefan Grunkin, Dorothee Regina Paul*, C-353/06 Пресуда суда од 14. октобра 2008. године, пасус 35.

⁶¹ Предмет *Stefan Grunkin, Dorothee Regina Paul*, C-353/06 Пресуда суда од 14. октобра 2008. године, пасус 36.

⁶² Мишљење Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Одељења за управно надзорне послове у области породичне заштите бр. 200-00-8/2014-14 од 18. марта 2014. године, поводом тумачења чл. 345. ст. 1. Породичног закона.

⁶³ <http://ravnopravnost.gov.rs/rs/prituzba-f-m-protiv-ministarstva-za-rad-zbog-diskriminacije-na-osnovu-porodicnog-statusa-u-postupku-pred-organima-javne-vlasti/> [страница је посећена 15. фебруара 2017. године].

Освртом на Нацрт ЗМПП констатујемо да ни ова ситуација није на најбољи начин обухваћена његовим нормама. Будући да је овде била реч о промени личног имена детета, држављанина земље признања, извршеној у иностранству независно од промене породичног статуса, таква промена признала би се у Републици Србији ако је лице (дете) у тренутку промене имало уобичајено боравиште у трајању од најмање 5 година у држави у којој је промена извршена и ако су испуњени услови које за такву промену предвиђа право Републике Србије.⁶⁴ Будући да је дете било млађе од 5 година у тренутку извршене промене презимена и да нису испуњени услови за промену презимена које предвиђа право Републике Србије, промена презимена детета на начин на који је извршена у Данској, у предмету Грункин-Паул не би била призната да су дете и родитељи наши држављани, ни по одредбама Нацрта ЗМПП. Како бисмо имали припремљену норму и за овакве ситуације, које не морају бити ретке,⁶⁵ требало би допунити раније предложену материјалну норму о признању на следећи начин:

„Ако је лично име детета уписано у инострану извод из матичне књиге рођених одређено у складу с страним прописима о личном имену, матичар на захтев родитеља уписује лично име у облику у коме је оно одређено или уписано у инострану извод уколико дете поред држављанства Републике Србије има и држављанство државе у којој је дете уписано *или је рођено у дајој држави и у њој има редовно боравиште*. При упису, сходно се примењују одредбе закона о упису личног имена страног држављанина.“ Таква материјалноправна норма би омогућила да дете нашег држављанства рођено у иностранству има исто лично име и у нашој земљи као што га носи у страној земљи у којој живи (изузев транскрипције), те би му, као што је то констатовао Суд уније, олакшало касније коришћење исправа и диплома стечених у иностранству, у случају да једног дана одлучи да се врати у земљу свог порекла.

7. ЗАКЉУЧАК

У раду су размотрене садашње и будуће норме српског међународног приватног права које се односе на лично име детета. Један од најважнијих проблема када је у питању лично име детета са иностраним елементом јесте како уредити признање имена и презимена детета српског држављанства које је одређено и уписано у матичну књигу у иностранству. Тренутно је на

⁶⁴ Нацрт ЗМПП, члан 61, став 2.

⁶⁵ Према једном чланку у Политици, подаци говоре да држављанство Србије има две трећине пописаних исељеника, док трећина има двојно држављанство или само држављанство земље у коју су се иселили. Катарина Ђорђевић, Срби размејани у 159 земаља света, *Полићка*, 25. мај 2015. године.

снази једнострана колизиона норма која упућује на примену домаћих принудних прописа (норми непосредне примене). То значи да важеће српско право не толерише одређивање имена и презимена нашег држављанина у иностранству по правилима страног права ако се та правила не уклапају у захтеве Породичног закона. Закон о матичним књигама упућује матичара да при упису личног имена на основу исправа иностраних органа захтева од родитеља да прилагоде име детета захтевима нашег права, без обзира на то што ће на тај начин дете бити доведено у ситуацију да у нашој земљи има друкчије лично име него у другој земљи чији је такође држављанин или у којој има редовно боравиште. Нацрт ЗМПП, мада садржи значајне новине, не пружа решење за овај проблем и због тога не успева да прилагоди наше међународно приватно право у области личног имена, захтевима евентуалног будућег чланства у Европској унији, нити успева да оствари циљ међународног приватног права који се састоји у правној сигурности и заштити легитимних интереса странака, у овом случају наших држављана. Аутор предлаже да се у будући Закон о међународном приватном праву уврсти материјалноправна норма о признању личног имена детета одређеног у иностранству која ће водити рачуна о интересима домаћих држављана који живе у иностранству да се њихово лично име призна у истом облику у коме је оно одређено у иностранству.

*Maja D. Stanivuković, Ph. D., Full Professor
University of Novi Sad
Faculty of Law Novi Sad
M. Stanivukovic@pfuns.ac.rs*

Name of the Child in Serbian Private International Law

Abstract: *Rules of Serbian Private International Law pertaining to the name of the child, both those currently in force, and those that are proposed in the Draft Private International Law Code (2004) are discussed in this article in the light of the decisions of the Court of the EU in Garcia Avello and Grunkin-Paul. The main issue related to the name of the child with an international element is how to regulate the recognition of first and last names of Serbian nationals determined abroad. Currently, there is a unilateral conflict rule providing for application of mandatory norms of Serbian family law. That means that the current Serbian law does not allow recognition of the name of the Serbian child determined according to foreign law if the foreign rules are different than the Serbian applicable rules. The registrar is directed to request the parents to adapt the child's name to requirements of Serbian law, irrespective of the consequences, i. e. the possibility that the child will bear different names in different countries. The fact that the child may also be a national of that other country and habitually resident there, is of no consequence. The Draft PIL Act introduces significant changes by: providing for a possibility for parents to choose the applicable law in case of change of name so that they can choose between the laws of the child's various nationalities, and by providing for recognition of changes of name conducted in a foreign country if the child has been a habitual resident of that country for at least five years. The author argues for introduction of substantive rules into the future PIL Code, which would provide for a possibility of recognition of child's name determined in the country of his other nationality or of his habitual residence.*

Keywords: *name of a child, applicable law, jurisdiction of Serbian authorities.*

Датум пријема рада: 10.05.2017.